

z předhradí Červené Hory a Rotemberka, takže přesnější prostorová data k jednotlivým nálezům chybí. Nálezy z Červené Hory dokládají násilný zánik lokality; šípy a projektily do palných zbraní lze datovat *ante quem* k roku 1427, kdy byl hrad zničen.

Po analytických kapitolách následuje kapitola shrnující, jež se snaží využít nastíněné poznatky k představení každodennosti na šlechtických sídlech. Kromě již uvedených kategorií hmotné kultury jsou zde vzaty v úvahu i předměty z ostatních druhů materiálů, které jsou v regionu zastoupeny jen ojediněle, jako sklo a textil, dosud většinou nevyhodnocený osteologický materiál a částečně i problematika podoby sídel (doklady mazanice, omítek).

Přes značný rozsah zkoumaného materiálu zůstává otázka, nakolik lze jeho výpověď zobecnit. Zacílení na bohatší kolekce se ukazuje jako slabina zvláště u keramiky, kde jsou představeny zejména dva soubory z jednoho mikroregionu, aniž by bylo možno určit reprezentativnost tohoto vzorku pro celý region. Čtenář v knize nenajde ani srovnání se stavem výzkumu šlechtických sídel v jiných oblastech Čech a Moravy, ani odpověď na otázku, zda a v čem se hmotná kultura sídel severovýchodních Čech odlišuje od situace jinde.

STANISLAV VOHRYZEK

Gabriela BLAŽKOVÁ – Jana VEPŘEKOVÁ, *Nálezy hmotné kultury z renesančních odpadních jímek z Pražského hradu I. Katalog*, Archeologický ústav AV ČR, Praha, Praha 2015 (= Castrum Pragense 13/1)

613 s., ISBN 978-80-87365-85-4

Gabriela BLAŽKOVÁ a kol., *Nálezy hmotné kultury z renesančních odpadních jímek z Pražského hradu II. Studie*, Archeologický ústav AV ČR, Praha, Praha 2016 (= Castrum Pragense 13/2)

406 s., ISBN 978-80-87365-94-6

Archeologickým nálezům novověké hmotné kultury je v posledních dvou desetiletích věnována mimořádná pozornost. Souvisí to jednak s obrovským nárůstem nálezového fondu z převážně záchranných archeologických výzkumů, jednak

s vývojem samotného oboru, jehož chronologický záběr se stále rozšiřuje, v podstatě až do přítomnosti. Zároveň s nárůstem nových, dosud nezpracovaných (či nezpracovatelných?) pramenů se ukazuje nutnost vyrovnávat se s již existujícími fondy, které v muzejních depozitářích leží často několik desetiletí.

Jedním z pracovišť, jež tento citelný problém systematicky a dlouhodobě řeší, je Archeologický ústav AV ČR v Praze, a to na lokalitě z archeologického i historického hlediska nejvýznamnější, tedy na Pražském hradě. Právě zde vznikla celá řada studií, které ukazují, jak lze se starou dokumentací a starými sbírkami pracovat, aby jejich výpověď mohla plnohodnotně sloužit jako pramen současného medievistického poznávání. Po řadě svazků věnovaných nejstarším pohřebištím v areálu Pražského hradu se v aktuální monografii pozornost obrátila k raně novověké hmotné kultuře. Vydání publikace bylo doprovázeno velkým očekáváním, neboť jak prostředím odpadních jímek coby nejčistších a dobře zpracovatelných nálezových souborů, tak osobnost Gabriely Blažkové, jež se novověkým nálezům dlouhodobě systematicky věnuje, slíbily, že se kniha stane základní metodickou i pramennou základnou pro další analýzy i publikace především keramických souborů z období novověku. Je nicméně nutno předeslat, že řada těchto očekávání nebyla naplněna.

První svazek přináší katalog nálezů keramiky a skla z devíti vybraných odpadních jímek z areálu Pražského hradu. Přestože úvod publikace slibuje evidenci všech nálezů z archeologicky prozkoumaných jímek, až ve druhém díle se jen mimochodem dozvídáme, že jich je známo přibližně dvacet. Principy výběru nejsou zřetelně vysvětleny: Pochází zbývající jímký z jiného časového období, nebo jsou zde jiné důvody? Dalším problémem je, že přestože se v odpadních jímkách obecně vyskytuje značně široké spektrum nálezů, včetně předmětů organického původu, studie popisuje výhradně keramiku a sklo, aniž by byl čtenář alespoň ve stručnosti informován o skutečné skladbě nálezového fondu. O tom, že se ve vyzvednutých souborech vyskytovaly i další materiály, svědčí mimo jiné i zmínky z terénních deníků.

Dalším závažným problémem, který se týká obou recenzovaných svazků, je malá pozornost věnovaná terénní archeologické situaci. Blažková sice opakovaně konstatuje nedostatečnost existující dokumentace jímek, přesto se nepokouší o rekonstrukci širší nálezové situace, jež by objasnila i stratigrafické vztahy navazujících konstrukcí a uloženin. Ačkoli byla primárním zájmem

autorky hlavně hmotná kultura, tento nedostatek zásadně limituje i analýzu keramiky a skla, včetně způsobu datování jednotlivých nálezových souborů. Právě další svazky publikační řady ukazují, že i se starou dokumentací je možné velmi úspěšně pracovat. Samotný katalog je velmi přehledný a kromě podrobného strukturovaného popisu přináší také kvalitní kresebnou a fotografickou dokumentaci předmětů. Vzhledem k povaze novověkých nálezů je i kresebná dokumentace barevná.

Druhý svazek – *Studie* – je svým pojetím poněkud nesourodý a nevyvážený. Je dílem kolektivu autorů a sestává z pěti kapitol. V prvním, úvodním bloku je velmi stručně představen stavební vývoj Pražského hradu od doby vlády Vladislava Jagellonského až po Ferdinanda III., a naopak velice podrobná je analýza raně novověkých vyobrazení a plánů Pražského hradu. Na jednu stranu je tato kapitola velmi cenná a pravděpodobně jde o nejpřínosnější část knihy, na stranu druhou se nelze zbavit pocitu, že by asi bylo mnohem smysluplnější publikovat ji na zcela jiném místě. Opět jen velice stručně, často bez konkrétních informací, je podán přehled archeologických výzkumů v areálu Hradu.

Druhá část je věnována odpadním jímkám. Po úvodní charakteristice jímek následuje podrobná analýza devíti vybraných situací. Každá podkapitola je uvedena přehledem historického vývoje dané parcely či objektu s odkazy na ikonografii a plánovou dokumentaci. Na rozdíl od velmi podrobného rozboru písemných pramenů zachycujících změny v držbě nepříjemně překvapí minimální množství či absence stavebněhistorických a archeologických informací. Právě analýza celkového archeologického výzkumu a stratigrafických situací vytváří kontext nezbytný pro pochopení okolností vzniku, zániku a chronologie jednotlivých jímek. Skutečnost, že bylo na archeologický kontext zástavby zcela rezignováno, pokládám za velkou slabinu publikace.

Na tyto úvodní pasáže navazuje v každé podkapitole oddíl ne zcela šťastně nazvaný „Shrnutí“, v němž je podána stručná charakteristika nálezového fondu, resp. novověké keramiky a skla. Analýza je poměrně stručná a obsahuje v podstatě pouze charakteristiku morfologických tvarů. Oddíl „Datace“ pak přináší odkazy na další publikované české, případně zahraniční výzkumy a jejich představu o datování. Často jde o výzkumy poměrně staré a překvapuje, že se autorka s názory na dataci těchto souborů nevyrovnává a ani je nekomentuje. Nelze se zbavit dojmu, že takovému vágní srovnávání bez pokusu o relevantní kritiku poněkud postrádá smysl. Neznamená

to, že chronologické zařazení je nutně chybné, jeho správnost však nelze nijak zhodnotit. V „Závěru“ je poté znovu shrnut názor na dataci celého souboru a podniknut pokus o zasazení jímký do historického kontextu, včetně snahy o určení konkrétních uživatelů příslušné jímký. Čtenáře přitom zarazí jistý nesoulad mezi datací jednotlivých morfologických skupin v analytickém oddílu a závěrečnou datací tohoto souboru, a to často bez věrohodného zdůvodnění.

Samostatná kapitola „Novověká odpadní jímka z Pražského hradu“ se svou strukturou od předchozího textu zcela odlišuje. Analýza je mnohem detailnější, nicméně vzhledem k odlišné struktuře je porovnání poněkud obtížné.

Čtvrtá část svazku obsahuje přírodovědné analýzy, především chemické složení glazur a skla. Tyto pasáže jasně ukazují největší problém přírodovědných analýz v archeologii. Jejich výsledky totiž nejsou dostatečným způsobem zobecněny a interpretovány. Zdá se, a to se netýká jen recenzované publikace, jako by zadavatel analýzy (archeolog) spoléhal na odbornou erudici příslušného přírodovědce a při zadání nekladl konkrétní otázky a hypotézy, které chce řešit. Výsledky jsou pak ne snad přímo samoučelné, ale jejich využití je dosti problematické. To se ostatně projevuje i v závěrečné kapitole „Keramika a sklo jako zdroj historických informací“, jež s předchozími přírodovědnými výsledky prakticky nepracuje. Na závěr je třeba zmínit ještě zcela mimoběžnou podkapitulu „Změny restaurátorských technik v čase“ (4.4), která obsahuje velice zajímavé informace a postřehy, ale jejíž souvislost s recenzovanou knihou je opět velmi volná.

Publikace na jedné straně přinesla velké množství konkrétních informací, na straně druhé však potvrdila jistou nekonceptnost a nejistotu v přístupu ke zvolenému tématu. Dostáváme k dispozici bohatě ilustrovaný katalog s podrobným morfologickým rozbohem, v něm uvedené datace ale nejsou spolehlivě podloženy a jeho přínos pro práci s dalšími keramickými soubory je tak velmi problematický. Využití hmotné kultury jako zdroje historických informací není – navzdory slibným názvům – přítomno vůbec. Zejména z pohledu dalších historických oborů, které by rády pracovaly s výsledky archeologických výzkumů, to pak vede ke skepsi a k otázkám, nakolik je archeologie doopravdy schopna vstupovat do mezioborové diskuse.

MARTIN ČECHURA